

Милан Јелић

Два нова наслова

ДНЕВНИК УПРАВНИКА ПОЗОРИШТА

У два тома на преко хиљаду триста страница пред нама је „Дневник управника позоришта” збор-

ник записа Милана Ђоковића за време његовог мандата у Југословенском драмском позоришту (1970. до 1974. године).

Милан Ђоковић је био значајна фигура у послератном културном животу нашег главног града Београда. Драмски писац, књижевник, редитељ, публициста и преводилац, као и руководиоца културних институција. Између осталог, превео је значајни „Систем – теорија глуме” Станиславског, написао важне студије о Нушићу, аутор је радио извођене драме „Љубави”. Као драмски писац 1932. године представио се књигом „Бродоломци” (пет драматизованих скица) чији је ментор био нико други до велики комедиограф Бранислав Нушић с којим је остао касније у пријатељским односима. Чак је са књижеаром Рајковићем и професором богословије Јустином Поповићем присуствовао последњем Нушићевом часу. 1940. године у старој Ју-

Милан Ђоковић

гославији драмски рад Раше Плаовића и Милана Ђоковића забранила је полиција под вођством Антона Корошца у Народном позоришту у Београду. Касније, после Другог светског рата Ђоковић био је директор драме у том истом театру од 1946. до 1960, а за управника Југословенског драмског позоришта постављен је у време највеће политичке кризе у социјалистичкој Југославији. У такозвано време либерала и маспока.

Уводни текст двотомне књиге написао је наш познати књижевник Милован Витезовић који између осталог наводи да:

„Сведочанства из дневника, о приликама у позоришту и о непрекидном труду управника који је бринуо о свему, од глумаца до благајне, да се оне доводе у редовно стање сваког дана изнова, и да се најзад претворе у највише програмске успехе, треба читати, а не препричавати.

Ваља успут рећи да је основа и исходиште дневника Југословенско драмско позориште, али да у њему има записа и о Ђоковићевом породичном животу, о његовој оданости супрузи Дивни, бризи за сина Душана и кћерку Весну, за оца и сестру и за братовљево потомство. Доста је сведочења и о његовом непрекидном учешћу у културном животу и политичким приликама.

Отвореног лица и отворених мисли био је, што би се рекло, добротом од човека. Спреман увек да саслуша друге и да они верују да их је само он разумео, чак и у ономе што се здраворазумски није могло разумети.”

Милован Витезовић пише да је Милан Ђоковић сматрао да култура једне земље јесте огледало у којем се види оно највредније у њој. Одражава се народна традиција, вера и слуги будућност и нада у њу. У најкраћем, култура је кључ којом се отварају врата свести једног народа и његових институција. Даље пише:

„Са тим сматрањем и стрпљивим и непрекидним делањем у његовом духу Ђоковић је био појава у српском и престоничком културном животу после Другог светског рата. Био је појава која је одређивала и одржавала културну климу, као да је за њу рођен.

Није познато да ли је Милан Ђоковић раније водио дневник, али је почео да га води од идеје о свом доласку на место управника Југословенског драмског позоришта. Водећи га такорећи свакодневно, до завршетка свог управничког мандата. По свој прилици, слутио је шта га чека и желео је да за све има непосредно сведочанство.

Данас се овај дневник може заиста сматрати непосредним и непорецивим сведочанством о чети-

ри пресудне године Југословенског драмског позоришта.”

Првакиња Југословенског драмског позоришта незаборавна госпођа Марија Црнобори, која се по дневничким белешкама Ђоковића борила за лепоту изговорене речи на сцени и било каквих баналности у Талијином храму те одбила улогу у blasphemичном комаду осврће се на свог управника следећим речима:

„Мислим, сећајући се времена кад смо заједно у театру живели и радили, да је за све нас било битно то што се Ђоковић ничег није плашио. Ако је то храброст, онда је Милан Ђоковић био заиста храбар човек. Нежног, благог, дечачког, помало стидљивог и збуњеног осмеха. Увек без наглости. Није никад, што ја знам журио с одговором. Мала пауза – па онда одговор. Кад се Бојан Ступица разболео, требало је наћи управника. Театар Бојан Ступица је већ био завршен. Ми у дуговима до изнад главе. Ко ће се примити тог мукотрпног посла? Одлучили смо да молимо Милана Ђоковића, директора Коларчевог народног универзитета, да нам буде управник. Дође Ђоковић к нама у бриге и проблеме.”

Било је то 15. децембра 1970. године.

Призната редитељка Цисана Мурусидзе веома зналачким при-

ступом говорила је о књизи „Дневник управника позоришта”:

„Сагледавајући микрокосмос Југословенског драмског, управник Милан Ђоковић указује и на микрокосмос који утиче, спутава или подстиче стварање. У том смислу ове књиге нису само хроника збивања у том театру, већ је то велика фреска времена, људи, догађаја, фреска којом је Милан Ђоковић, као чудесни неимар српске културе, насликао, не само онај стари, већ и Београд свог времена, са свим својим културним манифестацијама (укључујући Битеф и Бемус), а уз то и актуелна друштвено-политичка збивања.

Период који је обухватио управнички мандат Милана Ђоковића, карактерисао се бујањем система самоуправног социјализма, који је разорио универзални систем позоришне хијерархије, изједначивши све запослене у свему, доделивши свима улоге активних самоуправљача. Тај ригидни систем довео је функцију Управника до апсурда – да управља позориштем, али само уз сагласност свих самоуправљача...

Позориште је иначе место судара разних амбиција, страсти, сујета, себичних прохтева, нарочито редитеља и глумаца, који стварајући представу пролазе кроз порођајне муке, којима је највише изложен Управник. Ако се овоме још додају „успаљено свесни” са-

моуправљачи, који наступају групно и појединачно, онда Управник треба да буде врхунски чаробњак да сву ту силесију савлада.

У име интереса целине, то јест представе, управник Милан Ђоковић се јавља као чаробњак-мађионичар, који скоро невидљиво, стрпљиво и суптилно васпоставља потребну радну хармонију у колективу.

Многе представе, за време управничког мандата Милана Ђоковића, не би ни угледале сцену да он није имао толико знање, искуство, тактику и стратегију у сарадњи са хировитим глумцима и редитељима.

На страницама ових књига Милан Ђоковић бележи сусрете, сарадњу и дивна дружења са Андрићем, Црњанским, Крлежом, са Васом Чубриловић, Павлом Савићем...”

Драматург Драгана Бошковић ставља акценат на Ђоковићев превод Константина Станиславског:

„Господин (у правом смислу) Милан Ђоковић је нас, позоришнике, упознао са библијом наше уметности, СИСТЕМОМ Станиславског. Својим драгоценим преводом, допустио нам је да заувек проникнемо у ’неухватљиви систем глуме’, и не само глуме. Константин Станиславски није био схваћен ни у своје време, јер је ишао много испред њега. Он ни данас то није, упркос Ђоковићевом

надасве стручном објашњењу упустава великог руског теоретичара, који нам је, још тада, хтео показати оно најважније: да су уметност и живот једно.

Само је позориште изнад тога.

Успостављам ову паралелу стога што, после огромне мисије Екторс студија, МЕТОДА Ли Стразберга, холивудских старова школованих на теорији Станиславског, он је и данас за нас непрочитан и непреимењен. И то не пада Милану Ђоковићу ’на душу’, који је потпуно протумачио природност, коју Станиславски намеће као императив, која стоји насупрот уметничарењу, насилном уживљавању, банализацији и клишетизирању, што су страшне последице погрешног схватања СИСТЕМА... Доказ да је Станиславског одлично усвојио су драме самог Милана Ђоковића.”

Драгана Бошковић сматра да је тужно читати узбудљиву Ђоковићеву литературу који нам је у аманет оставио уман, образован, талентован и емотиван Београђанин Милан Ђоковић. Како не зажалити што се нисмо родили мало раније да имамо саговорника који зна меру и нема морални проблем да говори о уметности и култури јер у „Дневнику управника позоришта” Ђоковић нам, као у временској капсули остављеној будућности управо говори:

„Колико је далеко (и близу) од човека до човека, како је лако са људима, а тешко са самим собом, колико је сложено живети са другима, да би могао да живиш са својим стваралаштвом! Оно што данас структуралистичка теорија драме сматра новашћу, такозвану „деконструкцију”, која нужно „учитава” живот уметника у његово дело и тако га фундаментално анализира, то је Милан Ђоковић, у уџбенику за управнике позоришта и савременике, којима су национална култура и њен континуитет на души, у „Дневнику...”, бривијару животне мудрости и људске честитости, рекао једноставним речима и са тачним датумима.”

Да закључимо, ове две књиге пажљиво писане белешке прате

свакодневни живот Југословенског драмског позоришта из угла његовог управника, Милана Ђоковића, у којима се виде сви проблеми једног угледног театра, почев од организационих, техничких па све до ауторско редитељских и наравно, глумачких релација.

Милан Ђоковић (1908–1993), како пише књижевник Милован Витезовић, је био „веома срдачан човек, по свој прилици један од најсрдачнијих људи наше престонице. Знао је понекад и себе да разгали песмом. Промицао је кроз Београд као да се листа својом књигом „Београд, онај стари”.

Књигу је издала Фондација Милан Ђоковић, а уредници су Душан Ђоковић и Милован Витезовић.

